

בס"ד

מבחר ספוארים

בעניני
חג הפסח

כיתות א' - פסח - תשע"ה

"תלמוד תורה" כלל חסידי
מודיעין עילית

מכירת חמץ

"חה... חה... סכמנו?" עיניו של סטאף נצצו בחמדנות - "אף אחד לא מסכים, אף אחד, הוא לא יבין מה קרה, א.. ה... אני כבר מחכה לרגע הזה".

"רגע אחד" עצר ולדימיר את החבורה החוגגת - "יש לנו בעיה חמורה".

"שום בעיה, אל תחפש בעיות!" - התרגז סטאף. בעיני רוחו ראה את עצמו לבוש בבגדי גביר, רוכב על סוס לבן רתום לכרכרה מהדרת.

"אתה, מלך הדמיונות אתה!" - הצליף ולדימיר בחברו השכור מבט חד - "עלינו לדבר קדם עם כל חברינו בליקובא, שכלם ידעו!"

"ירדת מדעתך!" צעק סטאף - "יין שתיתי אבל שכור אינני, אם ידעו כלם מהענין, מה כבר ישאר לנו?"

"ואם לא ידעו, טפש מטפש" - נשף ולדימיר - "לא יהיה מה לקחת!"

סטאף השפיל מבטו, מבעד לאדי היין שעלו למוחו ידע שחבירו צודק. אין להם בררה, הם חייבים שתוף פעלה מכל ליקובא, מכלם, אם איש אחד לא ישותף, התכנית הנפלאה תרד לטמיון.

?? ?? ?? ??

ריח רענן עלה מביתו של רבי קאפיל מליקובא.

הבית התברך בבנות חרוצות ויראות שמים ומהלך הנקיון התקדם בצעדי ענק. אחת חבטה את הכסות, שניה שפשפה את הקדרות, השלישית קרצפה את הרצפה והרביעית היתה עסוקה במטבח הכשר בהמלחת העופות.

רבי קאפיל נכנס לבית, צל הלך על פניו. האם הבחינה כי פניו של בעלה אינם כתמול שלשום. היא נגבה ידיה בסינרה, תקנה כוס חמין, צרפה מעט תופינים כשרים לפסח והגישה לבעלה.

"דאָגה בלֵב איש ישיחנָה" - אַמֶּרָה בְּנֵעַם.

"האַם קָרָה מִשְׁהוּ לְחִבּוּיֹת הַיֵּין שָׂרָף?"

רבי קאפיל נענע בראשו לאות לאו, בכוס החמין לא נגע, רעיתו נשמה לרוחה. היא ידעה כי בעסקה האחרונה רכש בעלה המוני חביות יין שרף בכל כספו. מרתפיו היו מלאים וגדושים וכיסיו כמעט ריקים, לאחר פסח, כך תכנן, עתיד הוא למכר את היין שרף במחיר נאה ולהכפיל את הונו.

"יודע אני כי בנותינו בגרו" - אמר לה לפני יומיים בקול שמח - "מן החביות האלו מתכנן אני להפריש עבור הנדוניה, חפץ אני בחתנים תלמידי חכמים!"

החביות בסדר. נרגעה האשה, מה אם כן לא בסדר?

"האם חש אתה שלא בטוב?" - נחרדה לפתע.

"אני בקו הבריאות" - נענה רבי קאפיל בהרהור, רק ש...משהו אחד, ומשנה מתרחש עמי נדמה לי שעליתי על..."

"מה קרה?" התחננה האשה - "אנא ספר לי".

"בקרתי במעונו של סטאף, הגוי אליו אני פונה בכל שנה בבקשה שיקנה את החמץ שלנו, סטאף סרב. "סרב?" לא הבינה האשה. "האם סטאף הוא הגוי היחיד בליקובא, מדוע לא נסית במקום אחר?"

"נסיתי, פניתי לולדמיר, לאלכס, לסטפן, לסטניסלאב. כלם התחמקו מפני!"

"נסה אצל גויים אחרים, הרי כל רכושנו טמן בחביות הללו". נבהלה האשה.

"כך אכן אעשה", קם רבי קאפיל ממקומו, כוס החמין נותרה מיותרת.

"מכל מקום, לבי אומר לי שלא אמצא אפלו גוי אחד שיהיה מוכן לקנות את חמצי".

"מדוע?" - שאלה האשה. מזוית עינה סקרה את בנותיה העסוקות, האם יודעות הן שצל כבד נמתח זה עתה על הנדוניה שלהן?

"יש לי בסיס לחשב שכל גוי ליקובא התארגנו ביניהם לסרב לי. הם יודעים כי יהודי חרד ושומר מצוות אני ואהיה מכרח להפקיר את כל אשר לי, כך יוכלו לזכות מן ההפקר בכל חביות היין שרף".

האם לא האמינה למשמע אזניה.

אולם בסופו של אותו ערב, כשהיה הבית כשר ונוצץ ומרקי העוף כבר בעבעו בקדרות, והדגים שטו בין הגזרים, ידעו רבי קאפיל ואשתו כי בפסח הזה עתידים הם להיות נקים מנכסיהם.

"נסיון גדול התגלגל לפתחנו" - אמר רבי קאפיל לרעייתו - הנסיון שיזכר לנו ולרבנו של עולם האם מוכנים אנחנו לאהב אותו בכל מאוננו, בכל אשר לנו". קולו התלהב ועיניו נצצו כמרגליות - ואנחנו נעמד בנסיון הזה. הבה נעשה זאת באהבה גדולה, בשמחה עצומה!"

וכך היה.

בערב פסח לקח רבי קאפיל עגלה, נסע אתה אל מרתפי הענק שלו. משרתיו הטעינו את העגלה במאות חביות כבדות, ריח כבד של יין שרף טוב התפשט באויר ודגדג את הנחירים. העגלה התנוודדה תחת המשא הכבד. זוג המשרתים הציצו ברבי קאפיל, מה פשר העסקה הזו בערב החג? לאן עליהם להוביל את המטען היקר?

"לנהר!" - צוה רבי קאפיל.

לנהר - הדהדה התשובה. האם סירה מוכנה בנהר? האם מישהו עומד וממתין על החוף כשארנק תפוח בידו והוא אמור לקבל את הסחורה.

הנהר היה ריק, חופו היה שומם, מטיבי הראות היו מבחינים בצלליות נסתרות העוקבות אחר הנעשה. סטאף וילדימיר שפשפו ידיים בשמחה עצומה.

התכנית מתנהלת בדיוק כפי המתכנן" - לחש וילדימיר - "אל תדאג סטאף, אנחנו נהיה הראשונים, אנחנו נהיה עשירים, העגלות מוכנות".

הַמְּשָׁרְתִּים הַפְּסִיקוּ לְשָׂאֵל שְׁאֵלוֹת, דַּעַתָּם שֶׁל אֲדוֹנָם הַשְׁתַּבְּשָׁה עָלָיו, אֵין לָהֶם מִסְקָנָה אַחֲרֵת. הַחֲבִיּוֹת הוֹרְדוּ, הוֹנְחוּ בְּחֹטֶף עַל הַחֹל וְהַעֲגִלָה שָׁבָה לַעֲיָרָה כְּשֶׁעַל גִּבָּה זֹוג מְשָׁרְתִּים הַמוֹמִיִּם וַיהוּדֵי אֶחָד שָׁמַח וְצוּהָל כְּפִי שֶׁלֹּא הָיָה מִיָּמָיו.

"כָּל חֲמִירָא וְכוּ'.. לְבַטֵּל וְלִהְיוֹי הַפֶּקֶר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא" - הַכְּרִיז רַבִּי קֶאפִּיל בְּאוֹתוֹ עֶרֶב וְכָל כָּלוּ אוֹמֵר שִׁירָה.

"זְכִיתִי לִקְיָם מִצּוֹת בְּעוֹר חֲמִץ כְּפִשׁוּטוֹ מִמֶּשֶׁל!" - צֶהֱל - "לֹא יֵרָאָה וְלֹא יִמָּצָא בְּכָל גְּבוּלִי".

יָמֵי הַחֵג עָבְרוּ מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה וְהִתְרוֹמָמוֹת רוּחַ, שׁוֹם מַחֲשָׁבָה עַל הָעֵתִיד, דֹּאגָה עַל שְׂדוּךְ הַבָּנוֹת, עַל הַפְּרִנָּסָה, עַל הַלֶּחֶם לֶאֱכֹל וְהַבָּגָד לְלַבֵּשׁ. רַק אֶהְיֶה גְדוֹלָה לְמִי שְׁאִמֵּר וְהָיָה הָעוֹלָם.

הַגִּיעַ אֶסְרוּ חֵג.

"אֵין סְכוּי, לָמָּה שְׂיִהְיָה סְכוּי?" - סְבָרָה בֵּת אַחַת.

"הֵם בּוֹדְאֵי לִקְחוּ אֶת הַיֵּין שֶׁרָף יַחַד עִם הַחֲבִיּוֹת, אֵין לָנוּ לָמָּה לַחֲזֹר!" אָמְרָה אַחֲרֵת.

"וּבְכָל אַפֵּן" - סְבָרָה הָאֵם - יֵשׁ אֵיזָה שֶׁהוּא סְכוּי שֶׁנִּמְצָא אֶת הַחֲבִיּוֹת הָרִיקוֹת.

שִׁיכּוּרֵי לִיקוּבָא אוּלֵי לֹא הִתְאַפְּקוּ וְשִׁתּוּ מֵלֹא לְוִגְמִיָּהֶם אֶת הַיֵּין שֶׁרָף עַל הַחוּף".

מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל רַבִּי קֶאפִּיל יֵצְאָה אֶל חוּף הַנֶּהָר, בְּתַקְוָה קְלוּשָׁה לִמְצָא חֲבִיּוֹת מִתְּגַלְגָּלוֹת וּמֵהֶם לְהִתְחִיל אֶת פְּרִנָּסָתָם מִחֲדָשׁ.

הַעֲגִלָה הִתְקַרְבָּה אֶל הַחוּף, מָשָׁהוּ מִשְׁנָה קֶדֶם אֶת פְּנִיָּהֶם, חֲבוּרַת גּוֹיִים נִסְעָרָת, מִנוֹפֶפֶת בִּידֵיהָ. רַבִּי קֶאפִּיל יָרַד רָאשׁוֹן, סֵטָאף וּוְלַדִּימִיר עָצְרוּ אוֹתוֹ, עֵינֵיהֶם זֹעֲמוֹת.

"אוּי, קֶאפִּיל! מָה הַחֲכָמָה לְבַעַר חֲמִץ בְּאַפֵּן כִּזָּה, לֹא חֲשַׁבְנוּ, לֹא חֲשַׁבְנוּ שֶׁכָּכָה תִּתְּנֶה, הֲלָזָה יְהוּדֵי יִקְרָא?"

רַבִּי קֶאפִּיל נֶאֱלָם דָּם, זֹוג הַגּוֹיִים הָאֵלּוּ נֹוֹתְנִים לוֹ מוֹסָר? מָה פֶּשֶׁר הַמַּהֲתָלָה הַזֶּה?

"מָה קָרָה?" - שָׂאֵל.

"מה הרבונתא, מה?" - צרח סטאף. ולדימיר דרך על רגליו, רמז בעיניו אך מאום לא עזר, תאות האיש שלא באה על סיפוקה התירה את חרצובות לשונות.

" - - - אז תכננו ולדימיר ואני שאף אחד לא יקנה ממך חמץ ואנחנו, קדם כל, נשתה חבית שתים ואחר כך נקח הכל, נהיה עשירים אבל אתה, מה פתאם שלחת אותו, מה פתאם? הרי אתם היהודים מפקירים את החמץ שלכם בפסח, זה נקרא להפקיר? אה?"

"את מי שלחתי?" - שאל רבי קאפיל בקול מפתע. הוא לא הפתע מספורו של סטאף. "שלחת שומר, שר צבא וחרב בידו" - צרח סטאף - השומר הזה סובב מסביב לחביות יום ולילה, שבעה ימים. עכשו, רק חזרתי, הוא נעלם..."

שמעו רבי קאפיל, אשתו ובנותיו את הדברים, שמעו והשתוממו, העגלה המשיכה בנסיעתה מטרים אחדים וכל החביות התגלו מול עיניהם, שלמות ושמורות מלאות מזן אל זן, לא חסר בהן אפלו קורטוב!

ה' שקד שומר מן השמים ויהי הדבר לאות ומופת.

חביות הפלא החזרו אחר כבוד למרתפיו של רבי קאפיל והשמחה היתה גדולה, היתה זו שמחה בקרבת האלקים בה זכו.

לימים זכה רבי קאפיל וארס את בתו המצינת, אותה בת זכתה והיתה לאמו של ה"חוזה הקדוש" מלובלין.

□ □ □ □

את הספור הזה נהג הצדיק רבי חיים אלעזר ממונקאטש לספר ביום שושן פורים, יומא דהילולא של הצדיק רבי קאפיל מליקובא.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

זְהִירוֹת עַל כָּל מְנַהֵג יְהוּדִי

עמד רבי פנחס בגנתו והתבונן בהתפעלות בגזרים הנאים שצמחו בה. גזרים כה גדולים ויפים כבר מזמן לא ראיתי, אמר לעצמו.

לפתע עלה רעיון במוחו. את הגזרים היפים האלה אביא מתנה לרבי לכבוד חג הפסח הקרב ובא. הגזר ירק הוא, והרבי יוכל להשתמש בו לכרפס בליל הסדר.

שמח וטוב לב יצא רבי פנחס לדרך, כשעל גבו הוא נושא שק מלא גזרים רעננים שנקטפו זה עתה בגנתו.

כשהגיע לעיר בעלזא, הביא את השק לבית הרבי, הרב הקדוש רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א ופנה לשוב לביתו.

אור לארבעה עשר הגיעה עת בעור חמץ. הרבי צוה להביא את הגזרים ו...לשרוף עם החמץ.

תמהו הנוכחים מאד, אך איש לא ההין להרהר אחר מעשיו של הרבי ואף אחד מהם לא שאל דבר.

בינתיים, שב רבי פנחס לביתו. והנה, נגשה אליו המשרתת הגויה ושאלה: "האם מרצה אתה מן הגזרים? כה גדולים הם ויפים". ואז גלתה את סודם: "האם יודע אתה מדוע? השקיתי אותם בבירה. אצלנו בכפר אומרים שבירה משביחה מאד את הירקות".

נחרד רבי פנחס לנפשו. הן הבירה חמץ היא. והגזרים אסורים בפסח. מה יהיה אם הרבי ישתמש בהם חלילה לכרפס?

חשש שמא לא יספיק להודיע לבית הרבי על המכשול הנורא. מיד שכר בכסף רב מרכבה רתומה לסוסים אבירים ויצא בדהרה לדרך, לעבר העיר בעלזא. כשהגיע ספר בבהלה את אשר ארע. מקורביו של הרבי הרגיעוהו: "אל תדאג, הרבי שרף את הגזרים בבעור חמץ".

עד מהרה התפשטה השמועה: מופת גלוי נעשה כאן. הרבי חזה ברוח קדשו כי הגזרים - חמץ הם.

הגיעו הדברים לאזניו של הרבי ואמר: "לא מופת יש כאן. לא שרפתי את הגזרים מפני שידעתי שהשקו אותם בבירה. וכי מנין לי לדעת זאת?

אך ידוע ידעתי שאסור לנו לשנות זיז כלשהוא מדרכי אבותינו. וכיון שראיתי שהביאו גזר לקיים בזה את מנהג הכרפס בליל הסדר, אמרתי לעצמי: וכי מתי השתמשו אבותינו בגזר לכרפס. על כן צויתי לשרפם.

לְעוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבִדּוֹ

כִּידוּעַ שֶׁהִבֵּעַל - שֵׁם - טוֹב הַקְדוֹשׁ עֶמֶד לְנִסֵּעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְכָבֵד הַפְּלִיג בְּדֶרֶכּוֹ, אֶלֶּא שְׁמֵן הַשְּׁמִימִים מְנַעוּהוּ, וְהוּא נִתְעַכֵּב בְּקוֹשְׁטָא, הִיא עִיר הַבִּירָה שֶׁל טוֹרְקִיָּה.

הִיָּה זֶה בִּימֵי עֶרֶב פֶּסַח, שְׁנֵי יָמִים לִפְנֵי הַתְּקַדֵּשׁ הַחֵג, וְלֹא הִיָּתָה לוֹ בְּרָרָה לִבְעַל - שֵׁם - טוֹב אֶלֶּא לְהִשָּׂאֵר בְּפֶסַח בְּעִיר נִכְרִיָּה, שֶׁשְּׁמוֹ לֹא יְדוּעַ בָּהּ וְאִין אִישׁ מְכִירוֹ לְאַסֹּף אוֹתוֹ הַבִּיָּתָה לְעִרִיכַת הַסֵּדֶר כְּהִלְכָתוֹ בְּלִיל הַפֶּסַח. אוּלָם הִבְעַל - שֵׁם - טוֹב לֹא שֵׁם לְבוֹ לְזֹאת וְהֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ.

בְּתוֹ שֶׁל הִבְעַל - שֵׁם - טוֹב, הִצְדִּיקְנִית הַיְדוּעָה אֲדִיל, שֶׁגַּם הִיא הִשְׁתַּתְּפָה בְּנִסְיַעְתּוֹ שֶׁל אָבִיָּה, לְקַחָה אֶת הַכְּתָנֶת שֶׁל אָבִיָּה וְהִלְכָה אֶל הַנֶּהָר לְכַבֶּסָּה, כְּדִי שֶׁתְּהִיָּה לְאָבִיָּה לְפָחוֹת כְּתָנֶת נִקְיָה לְחֵג. מִי הַכְּבִיסָה נִמְהָלוּ בְּדַמְעוֹתֶיהָ הַחֲמוּת שֶׁל הַבֵּת הַכֹּשֶׁרָה, שִׁישְׁבָה וּבִכְתָה מֵרֵב צֶעַר וְדָאָגָה, עַל שֶׁלֹא נִרְאָה עֲדִין שׁוֹם סְכוּי הֵיכָן וְאִיךָ יַעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח.

עָבַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יְהוּדִי עֹשִׂיר אֶחָד לִיד הַנֶּהָר וְהִבְחִין בִּיהוּדִיָּה הַבּוֹכָה. שָׁאַל אוֹתָהּ לְפֶשֶׁר בִּכְיָה. עֲמָדָה וְסִפְרָה לוֹ אֶת כָּל פְּרִשְׁת גְּדֻלַּת אָבִיָּה וְאִיךָ הוּא נִתְגַּלְגַּל לְכָאן,

וְעָכְשׁוּ אֵין הֵם יוֹדְעִים לְהִיכֵן לַפְּנוֹת בְּעִיר הַזֶּרֶה שְׁאִין לָהֶם בָּה שׁוּם מִכִּיר וּמוֹדָע, וְאִיפֹה יִחַגְּגוּ אֶת הַפֶּסַח?

אָמַר לָהּ הָעֹשִׁיר: "אַל תִּבְכִּי, בְּתִי, וְאַל תִּדְאָגִי. לִכִּי וְאִמְרִי לְאַבִּיךָ הַגָּדוֹל, שְׁאַתֶּם אוֹרְחִים רְצוּיִים בְּבֵיתִי וְאַצְלִי תִהְיוּ כָּל יְמֵי הַפֶּסַח. לֹא חֹסֵר לִי דָבָר, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, וְאַתֶּם תוֹכְלוּ לַעֲרֹךְ אֶת הַסֵּדֶר כִּהְלַכְתוּ וְתִרְגִּישׁוּ אֶת עֲצֻמְכֶם כְּמוֹ בְּבֵיתְכֶם".

רָצָה מִיד לְבַשֵּׁר לְאַבִּיהָ, וְהָעֹשִׁיר גַּם הוּא הֵלַךְ לְבֵית הַמְדַרְשׁ לְהַזְמִין אֶת הַבֶּעַל - שֵׁם - טוֹב לְבֵיתוֹ. הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב נִעְנָה לְהַזְמָנָהּ וְהֵלַךְ עִם בָּתוּ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל הָעֹשִׁיר.

הָעֹשִׁיר מָסַר לְבֶעַל שֵׁם טוֹב חֹדֶר מִיַּחַד בְּבֵיתוֹ, וְכַבֵּד אֶת אוֹרְחוֹ בְּמֵאֵכֶל וּבְמִשְׁקָה בְּיַד נְדִיבָה.

בְּעָרֵב פֶּסַח לַפְּנוֹת עָרַב, בְּהִגִּיעַ שַׁעַת תְּפִלַּת הַמְנוּחָה, נִכְנַס הָעֹשִׁיר לְחֹדְרוֹ שֶׁל הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב, לִקְרֹא אֶת אוֹרְחוֹ לְתַפְּלָה בְּבֵית הַכִּנְסָת. אוּלַם מֶה נִבְהַל בְּרֹאוֹתוֹ אֶת הָאוֹרֵחַ מוֹטֵל עַל מִטָּתוֹ יֵשֵׁן וְעֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ.

לֹא יָדַע הָעֹשִׁיר מֶה לַעֲשׂוֹת וְאִיךָ לְהַעִיר אֶת אוֹרְחוֹ. בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד וְתוֹהָה, הִקְיץ הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב מִשְׁנָתוֹ וְנֶאֱנַח עִמָּקוֹת. אַחֵר נִעְנָה בְּהִתְלַהּבוֹת וְאָמַר: "לַעוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוּ", וְקָם וְהֵלַךְ עִם בֶּעַל הַבֵּית לְבֵית הַכִּנְסָת.

כְּשֶׁחֲזְרוּ בַּלִּילָה מִבֵּית הַכִּנְסָת, הִסְבּוּ כָּלֵם אֶל שְׁלֹחַן הַסֵּדֶר שֶׁהָיָה עָרוֹךְ בְּרֵב פָּאָר. הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב אָמַר קְדוּשַׁת בְּרַב הַתְּלַהּבוֹת וְשִׁמְחָה, וּפָנָיו הָאִירוּ כִּפְנֵי מֶלֶאךָ אֱלֹקִים. כְּשֶׁהִגִּיעוּ בְּאִמִּירַת הַהֲגָדָה לַפֶּסוּק "לַעוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוּ", אָמַר אוֹתוֹ הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב בְּהִתְלַהּבוֹת עֲצוּמָה, וְחָזַר עָלָיו פַּעַם אַחֵר פַּעַם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּעָרוּ פָּנָיו כְּלִפִּיד אֵשׁ, וְלֹא הָעִיזוּ כָּל הַמְסוּבִים לְהַזִּין אֶת עֵינֵיהֶם בְּאֵשׁ הַגְּדוֹלָה שֶׁהִבְהִיקָה בְּאוֹר צִחְצִחוֹת עַל מִצְחוֹ שֶׁל הָאֹרֶחַ הַקְּדוֹשׁ.

כְּשֶׁסִּיְמוּ אֶת הַהֲגָדָה עָמַד הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב וְחָזַר עַל הַפֶּסוּק שֶׁל "וְהָיָא שְׁעִמְדָּה" - "שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם", וְסִיֵּם וְאָמַר: "בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ שֶׁשׁוֹמֵר לָנוּ הַבְּטָחָתוֹ בְּלִיל שְׁמוֹרִים וּפּוֹדָה אוֹתָנוּ מִכָּל צָרָה וָרָעָה".

רצה בעל הבית, ורצו כל הנוכחים, לשאל לבעל שם טוב את פשרם של דבריו האחרונים, ואת פשרה של ההתלהבות העצומה בפסוק "לעושה נפלאות גדולות לבדו", אבל לא העיזו. עד שהבעל שם טוב בעצמו נענה ואמר: "שמעו ואספרה לכם על הנס שארע לנו, ועודנו באמצע ארועו, בליל שמורים זה.

מלך טורקיה הקדם, אביו של המלך המולך כיום, היה מלך חסד. עמד לפניו בחצר מלכותו יועץ יהודי בשם משה, שכבדו ואהבו מאד. היועצים הגויים קנאו בו וחתרו תחת מעמדו, אבל לא יכלו לו מרב אהבת המלך אליו.

כשמת המלך ישב בנו על כסאו. המלך הצעיר היה קל דעת ונוח לקבל השפעה ולהתפתות לדברי חלקות. אף על פי כן לא נטה מתחלה לקבל את דברי היועצים הצוררים, המקנאים ביועץ היהודי, שלא פסקו מלהשטין עליו לפני המלך ולדבר עליו רעות. כי ידע המלך היטב עד כמה היה היועץ משה חביב על אביו. אבל לאט לאט החלו דבריהם של הצוררים למצא מסלות בלבבו, וחנו של היועץ היהודי החל להיות יורד בעיניו.

בין היועצים האלה היה אחד מיחד, ששנאתו לא ידעה גבול. הוא רצה להפיל את היועץ משה ואתו עמו את כל היהודים בממלכת טורקיה. הוא לא נלאה מלדבר על לב המלך ולהשטין על היועץ משה בפרט ועל היהודים בכלל.

בליל פסח זה יצא היועץ הצורר בלויית המלך לטיל בחוצות הבירה קושטא. הצורר משך את המלך במיחד לרחובות היהודים, כדי לנצל את שמחת החג כהזדמנות לדבר סרה ביהודים.

כשראה המלך את האורות המנצנצים מבתי היהודים ושמע את קולות השמחה הבוקעים מחלונותיהם, שאל את מלוויו על פשר השמחה החגיגית הזאת בבתי היהודים. הצורר צפה לשאלה הזאת, ומיד החל להטיח דברי שטנה וארס על היהודים, על חגיגתם, על שבתותיהם ועל שמחותיהם שהם עושים לעצמם, על מנהגייהם המשנים ועל התרחקותם מעם הארץ, בה בשעה שהם מנצלים את העם שהם שוכנים בקרבם ואוכלים את חלב הארץ.

משהרגיש הצורר שדבריו פועלים היטב על לב המלך, החל במיחד לכוון את חציו אל היועץ משה, שתארו לפני המלך כבוגד, המוכן בכל עת לבגד במלכו ולכרות ברית

עם אויבי הממלכה. הוא הוסיף לתאר את היהודים כאויבים של הממלכה, אשר בשעת מלחמה הם יהיו ראשונים להצטרף לאויב. ואם על המלך טוב, יתן צו לגרש את כל היהודים מהארץ ואת היועץ משה לתלות על העץ.

המלך קל הדעת נתפתה לדברי הצורר ונתן לו את טבעתו, שיוכל לחתם בשם המלך על גזרת הגרוש נגד היהודים ועל הצו לתלות את היועץ משה.

כשהמלך חזר לביתו, ספר לאמו המלכה על דבר הגזרה שהוא עומד להוציא על היהודים. מששמעה זאת המלכה הזקנה, פרצה בבכי ואמרה:

"בני, מה עשית? האם רוצה אתה להמיט שואה על עמך? התאמר להלחם באלוקי היהודים, שנוקם נקמה מרה בצורריהם? זכר נא, בני, מה עלה בסופם של פרעה, סנחריב, נבוכדנצר, המן, על שהעיזו לשלח ידם ביהודים. מה רעה עשו לך היהודים ומה עול מצאת בהם? הם מעשירים במסחרם את הארץ ומשלמים את מסיהם במועדם. הם מקיימים כהוגן את חקי המדינה ונאמנים הם למלכם מאז ומתמיד. אל תשעה, בני, ללשון הרע של יועצים רעים, שרק הקנאה ביהודים מדברת מתוך גרונם".

מששמע המלך את דברי אמו המלכה, התחרט על פזיזותו והיטב חרה לו על שנתן לצורר להוליכו שולל. הוא אמר לאמו: "מודה אני כי נכשלתי ונפלתי בפח של עצה רעה, אבל מה אעשה כעת? מסרתי את טבעתי לצורר והוא יוכל לחתם בה בשמי על הגזרה הרעה".

"שלח מהר לקרא ליועץ משה, והוא יגיד לך מה תעשה" - אמרה האם.

היועץ משה, שזה עתה גמר את עריכת הסדר בביתו וכבר עלה על יצועו, שמע פתאום נקישות בדלתו. היו אלה שליחי המלך שהבהילוהו לבוא לחצר המלך. בבואו ספר לו המלך את כל הפרשה. משה חשב מעט ואמר: "רק דרך אחת לפנינו. בבוא הצורר מחר בבקר לקבל את אישורו של המלך לחתם על הגזרה נגד היהודים, יתפסו אותו שומרי הארמון ויאשימוהו בגנבת טבעת המלך. לא ינתן לו לפצות פה ולא יעשו עמו כל שהיות, ומבלי דין ודברים יוציאוהו מיד לתליה.

המלך והמלכה קבלו את עצתו".

כאן סיים הבעל - שם - טוב את ספורו והוסיף: "לעושה נפלאות גדולות" עשה לנו הלילה תשועה גדולה. מחר יהיה האות הזה".

וכך היה. בבקר השכם בא הצורר לבית המלך לבקש אשור על חתימת הגזרה. שומרי הארמון שחכו לו בפקדת המלך, תפסוהו מיד והאשימוהו שגנב את טבעת המלך. הוא נסה לדבר אתם ולבקש שיכניסוהו אל המלך, אבל הם לא נתנו לו לפתוח פה וסחבוהו מיד אל עץ התליה, וכאשר זמם לעשות ליהודי משה כן עשו לו.

הדבר נודע ליהודים ומארחו של הבעל - שם - טוב ספר להם מי עשה ופעל כל זאת. היהודים מהרו לבית הכנסת, להלל ולהודות להשם על התשועה הגדלה, ושמו של הבעל - שם - טוב נשא בברכה ובתהלה בפי כל.

המצות שהרעלו

בלילה הראשון של חג הפסח בבית הכנסת "אלטניי" שבפראג התחיל כבר החזן בתפלת ערבית בסלסול "ברכו" בנגון של יום טוב. גם רבה של פרג - המהר"ל - עמד במקומו בכתל המזרח, שקוע בתפלתו ברב כונה. נהוג היה אצלו להתפלל אך ורק מתוך הסדור ולא בעל פה.

ברם, תקף בברכה הראשונה שבתפלת ערבית, במקום לומר "ומחליף את הזמנים", נפלט מפיו שלא בכוונה ובטעות, ואמר "ומחמיץ את הזמנים".

כלל נושן הוא בידי צדיקים ואנשי מעלה, כי הפה, אשר מתקדש בתפלה ובלמוד התורה כל היום, לא יאָרע להם בו תקלה וטעות בתפלתם ללא סבה. ומאחר שיצא מפיו משפט שלא כהגון, הרי שלדבור כזה יש משמעות מיחדת וצריך להקדיש לזה תשומת לב גדולה.

ואכן נבהל המהר"ל עד מאד. ידע הוא בברור שפיו לא טעה מעולם בטעות משונה כזאת בשעת התפלה. משמעות עמקה יש לכך שטעה ואמר "ומחמיץ", ובודאי שמן השמים מעוררים אותו ומזהירים אותו שיעשה משהו בנדון.

תכף ומיד לאחר שהמהר"ל סיים את תפילת שמונה עשרה, עלה אל הבימה והכריז:

- רבותי! קרה מקרה אשר בגללו חייב אני לעזוב במהירות את בית הכנסת ולהתבונן בדבר. מבקש אני מכל הקהל, שלאחר שתסימו את התפלה, לא יעזב אף אחד את בית הכנסת כדי ללכת לביתו, עד אשר אחזר ואודיע לכם על כך!

פחד ומורא גדול נפל על כל היהודים. כולם הבינו שקרה מקרה נורא שהמהר"ל הרגיש בו בשעת תפלתו, ומי יודע איזו גזרה חדשה מצפה להם? אולם כולם סמכו על רבם המהר"ל, שבעזר השם יצליח לגונן עליהם ולשמור אותם מכל רע, וכך נשארו כל הקהל בבית הכנסת כשהם אומרים פרקי תהלים.

באותה שעה נכנס המהר"ל בלויית ראש הקהל - רבי מרדכי מייזל - ועוד כמה מחשובי הקהל לאחד החדרים אשר בסמוך לבית הכנסת. משם שלח את יוסף'ה הגלם (יציר כפיו של המהר"ל) אליו הביתה בצוותו עליו להביא לו תכף ומיד מצה אחת ממצותיו. לאחר שהגלם מלא אחר פקדתו, צוה המהר"ל שישטעם מהמצה.

עוד בטרם הספיק הגלם לבלע את חתיכת המצה, התחיל להתפתל כנחש מכאבי בטן עזים, והצביע תדירות על בטנו הנאנקת ביסורים. נבהל המהר"ל עד מאד למראה הגלם המתפתל ביסוריו, ועד מהרה הבין את מהות הטעות בתפלתו, כאשר מפיו יצאה המלה "ומחמיץ" במקום "ומחליף", כנראה בא הדבר לרמז כי אסורים המצות באכילה, וכי יד טרפה של שונא ישראל, אשר יש לו גישה אל מאפיות המצות, הרעיל את המצות בסם - המות.

המהר"ל הניח את ידו על בטנו של הגלם, וכעבר רגעים מספר הוטב לו, ומחוישי הבטן הקשים נעלמו כלא היו.

עתה צוה על המשמש הזקן - רבי אברהם חיים - שימהר להכריז כל בתי הכנסיות שבעיר בשמו של הרב, שכל המצות שנאפו בעיר נחשבים כחמץ עקב סבה מסוימת, ואל יהיו איש לנגע בהם, ומלבד האסור של חמץ יש בזה גם סכנת נפשות.

המהר"ל בקש מהשמש להזמין אליו את אופה המצות, אולם בטרם הספיק השמש לעזב את המקום, הופיע האופה מבהל, ובכאב גדול הכריז:

- רבי, וכי מה ארע שהכרז שכל המצות שנאפו אצלי חמץ הם?!

- לעת עתה אינני יכול להשיב לך דברים ברורים - אמר לו המהר"ל - עד שלא תשיב לי על מספר שאלות שאשאל אותך. וראשית, אמר לי: מי סיע בידך באפית המצות?

- כל העובדים הקבועים אשר מסיעים בידי זה שנים רבות, ענה האופה, אך נזכר אני שביום האחרון בערב פסח חלו שניים מהעובדים, ולא מצאתי יהודים אחרים במקומם. והנה הזדמנו לי שני "גויים" שאני מכירם זה שנים רבות, והמכנים בשם "השנים בעלי הזקן האדם" (הכנוי בא להם עקב זקנם האדם והארץ) שגרים ליד הנהר והם הסכימו לעבד אצלי במאפית המצות.

ברור היה עתה למהר"ל, כי שני הגויים האלו הם שהרעילו את המצות. ושוב שלח המהר"ל את המשמש הזקן להכריז, כי רק המצות שנאפו בערב פסח בלבד הם שאסורים באכילה, ואלו שאר המצות כשרים לאכילה.

הוא צוה על אלו שעדין נשארו בבית הכנסת שישובו לבתיהם לערוך את הסדר, ומי שאין בידו מצות כשרות, יקח משכנו שיש לו מצות כשרות, כדי לא להפר את מצות החג וענג יום טוב. המהר"ל בקש שכל אחד ימסר את הדבר לשכנו, והשני לשלישי, כך שכל תושבי העיר ידעו מפקודתו של הרב.

אך המהר"ל בעצמו עדין לא חזר לביתו לעריכת הסדר.

הוא קרא אליו את יוסף'ה הגלם ואמר לו:

על שפת הנהר עומד בית בודד, שם מתגוררים שני הגויים "בעלי הזקן האדם", הכנס לביתם וחפש שם היטב, ואם תמצא צנצנת או קופסא חדשה, הבא זאת תכף אלי.

הגלם מלא מיד אחר פקודתו של המהר"ל. שני הגויים אשר התגוררו יחדיו לא היו אותה שעה בביתם, והגלם חזר והביא למהר"ל צנצנת קטנה אשר מצאה חבוייה באחת המגרות בביתם של הגויים ואשר הכילה אבקה לבנה.

יָדַע הַיָּטֵב הַמֶּהָר"ל כִּי הַגִּלָּם שָׁלוּ אִינוּ טוֹעָה כָּלֵל, וְכִי הָאֲבִיקָה הַלְבָּנָה שֶׁבְּצִנְצָנָתָהּ מְכִילָה רֵעַל מִסָּכָן. הַצִּנְצָנָתָהּ לֹא הִיְתָה מְלֵאָה, וְנִכָּר הָיָה כִּי כָּבֵר הִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ.

הַמֶּהָר"ל צִוָּה עַל הַגִּלָּם שֶׁיִּחְזִיר מִיַּד אֶת הַצִּנְצָנָתָהּ אֶל הַמָּקוֹם מִמֶּנּוּ לָקָחָהּ, וְהוּא בְּעֶצְמוֹ לָבַשׁ אֶת מַעֲלֵו הָעֲלִיוֹן, לָקַח אֶת מַקְלֹ בִּידּוֹ, וּבִלְוִיתוֹ שֶׁל הַמִּשְׁמַשׁ הַזֶּקֶן - רַבִּי אֲבָרָהָם חַיִּים - שָׁם אֶת פַּעֲמָיו לַעֲבֹר תַּחְנִית הַמִּשְׁטָרָה, שָׁם הִגִּישׁ אֶת תְּלוּנָתוֹ נֶגֶד שְׁנֵי הַגּוֹיִים.

בְּדִרְכּוֹ לְתַחְנִית הַמִּשְׁטָרָה פָּגַשׁ הַמֶּהָר"ל בְּשְׁנֵי הַגּוֹיִים בְּעֲלֵי הַזֶּקֶן - הָאָדָם, כְּשֶׁהֵם מְשׁוֹטְטִים בְּסִמְטוֹת הַגִּטּוֹ הַיְּהוּדִי בִּפְרָאג, כְּדִי לִרְאוֹת וּלְהִנָּכַח בְּתוֹצָאוֹת מַעֲשֵׂיהֶם הַנּוֹרָא. הֵם קָווּ לִשְׁמַע יִלְלוֹת מַחְרִידוֹת עוֹלָם מִבֵּיתֵי הַיְּהוּדִים, אֲךָ לְתַמְהוֹנָם - בְּמָקוֹם בְּכִי וְיִלְלוֹת שָׁמְעוּ אֶת נִיגוֹנֵי הַסֹּדֵר מִתְנַגְּנִים בְּרָמָה וְהַשִּׁירָה מִמַּלְאֲתָהּ אֶת חֲלָל הָאוֹיֵר. הֵם לֹא הָיוּ מְסֻגְלִים לְהַבִּין אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ, הֲלֹא בְּאוֹתוֹ יוֹם אָפוּ גַם אֶת הַמִּצּוֹת עֲבוּר הַמֶּהָר"ל, וְהִנֵּה לְתַמְהוֹנָם הָרֵב, צוּעֵד לוֹ רַבָּה שֶׁל פָּרַג בְּרִיא וְשָׁלֵם, וְלִהְיוֹן יָכֹל הוּא לִלְקַח עִתָּהּ בְּלִיל הַסֹּדֵר, זָמַן שֶׁאִינוּ מֵתָאִים כָּלֵל לְבִקּוּרִים!?

מִפְּקֵד הַמִּשְׁטָרָה הַבְּטִיחַ לָרֵב לַחֲקוֹר מִיַּד אֶת תְּלוּנָתוֹ, בְּהַעֲרִיכּוֹ כִּי הוּא רוֹצֵה לְהִיְתָּה נֹכַח בְּעֶצְמוֹ בְּבֵיתָם שֶׁל שְׁנֵי הַגּוֹיִים בְּשַׁעַת הַחֲפוּשׁ, כְּדִי שִׁיִּנָּכַח בָּמוֹ עֵינָיו בְּאִמְתוּתָהּ הָעִנְיָן.

מִפְּקֵד הַמִּשְׁטָרָה עָרַךְ אֶת הַחֲפוּשׁ בְּבֵיתָם וּמָצָא, אָכֵן, אֶת הַצִּנְצָנָתָהּ שֶׁהִכִּילָה אֶת הָאֲבִיקָה הַחֲשׂוּדָה.

בְּתַחֲלָה נָסוּ לְהִתְכַּחֵשׁ לַחֲשָׁד שֶׁהָעֵלָה נִגְדָם. וְעַל כֵּן בִּקֵּשׁ מִפְּקֵד הַמִּשְׁטָרָה שִׁיִּבִּיאוּ לוֹ מִהַמִּצּוֹת הַחֲשׂוּדוֹת כְּמַרְעֵלוֹת, וְצִוָּה עֲלֵיהֶם לֶאֱכֹל אֶת הַמִּצּוֹת. כָּאֵן נִשְׁבְּרוּ שְׁנֵי הַגּוֹיִים וְהוֹדוּ בַּפֶּשַׁע שֶׁבִּצְעוּ.

- מִדּוּעַ בִּצְעָתָם פָּשַׁע נּוֹרָא כִּזֶּה? - שָׁאַל אוֹתָם בְּכַעַס מִפְּקֵד הַמִּשְׁטָרָה.

הַכֹּמֶר טִדְאוּס פָּתָה אוֹתָנוּ - עֲנוּ הַשָּׂנִים - הוּא מִסֵּר לָנוּ אֶת הָאֲבִיקָה הַזֹּאת וְצִוָּה עָלֵינוּ שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל לְהִתְקַבֵּל כְּעוֹזְרִים בְּמֵאֲפִית הַמִּצּוֹת שֶׁל הַיְּהוּדִים, וּלְהַטִּיל אֶת הָאֲבִיקָה לְתוֹךְ הַקָּמַח. וְעַל כֵּךְ הַבְּטִיחַ לָנוּ לֹא רַק מָקוֹם נִכְבָּד בָּגֶן - עֵדֶן אֲלֵא גַם שְׁלִשַׁל לְיָדֵינוּ סָכוּם כֶּסֶף הַגּוֹן.

קָשָׁה עַד מְאֹד הָיָה לָנוּ לְהִתְקַבֵּל כְּעוֹבְדִים בְּמִאֲפִיַּת הַמִּצּוֹת, וְרַק בַּיּוֹם הָאֲחֵרוֹן שֶׁלִּפְנֵי
הַחַג הִצְלַחְנוּ לְהִתְקַבֵּל לְעִבּוּדָה לְנַפְוֵי הַקֶּמֶחַ, וּבִשְׁעָה שְׂאֵף אֶחָד לֹא הִבָּחִין, עָלָה
בִּידֵינוּ לְהִטִּיל אֶת הָאֲבָקָה אֶל תּוֹךְ הַקֶּמֶחַ.

מִפְקֵד הַמִּשְׁטָרָה הַזֶּמִּין אֵלָיו אֶת הַכֹּמֶר טִדָּאוֹס, וְהִרְשָׁע אָכֵן הִגִּיעַ מִיד, וּבִשְׁמֻעוֹ עַל
הַחֹשֶׁד הַנּוֹרָא שְׁחוּשָׁדִים בּוֹ, עָנָה בֶּקֶר רוּחַ: מֵאִמְתִּי מֵאֲמִין מִפְקֵד הַמִּשְׁטָרָה
לְדַבְּרֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי הַשְׁכוּרִים? אֲנִי כָּלֵל לֹא מְכִיר אוֹתָם, וּמַעוֹלָם לֹא דִבַּרְתִּי אֹתָם וְאֵף
לֹא רָאִיתִי אוֹתָם.

לְמִפְקֵד הַמִּשְׁטָרָה לֹא הָיְתָה הוֹכָחָה נּוֹסֶפֶת וְעַל כֵּן הָיָה חַיֵּב לְהֵאֱמִין לְדַבְּרֵיוֹ שֶׁל
הַכֹּמֶר, וְאֵלּוֹ שְׁנֵי הַגּוֹיִּים הוֹעֲמָדוֹ לְמִשְׁפָּט וְנִדּוֹנוֹ לְחֲמֵשׁ שָׁנוֹת מֵאֲסָר בְּבֵית הַסֵּהָר.

בָּרֵם, כָּל תּוֹשְׁבֵי פָּרָג יָדְעוּ הֵיטֵב כִּי הַכֹּמֶר טִדָּאוֹס הוּא הָאִשָּׁם הָעֶקְרִי בְּמַעֲשֵׂי
הַהֲרָעָלָה.

בְּחַל הַמוֹעֵד פֶּסַח, לְאַחֵר שֶׁהִסְתִּים מִשְׁפָּטָם שֶׁל שְׁנֵי הַגּוֹיִּים, הִקְהִיל הַמַּהֲר"ל אֶת כָּל
יְהוּדֵי פָּרָג בְּבֵית הַכִּנְסֶת אֶלְטִנִּי, וְסִפֵּר לָהֶם אֶת כָּל הַנֶּסֶךְ שֶׁהִתְרַחֵשׁ עִם הַמִּצּוֹת, וְסִיֵּם
אֶת דְּבָרָיו:

רוּאִים אַתֶּם, אֲחִים יְקָרִים, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר עָלֵינוּ, וְלֹא יְנוּחַ שֶׁבֶט הָרָשָׁע
עַל גּוֹרֵל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בְּכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

כָּל יְהוּדֵי פָּרָג חָגְגוּ אוֹתָהּ הַשָּׁנָה אֶת חַג הַפֶּסַח בְּשִׂמְחָה מְרוֹמָמֶת, בְּהוֹדָאָה לַהֲשֵׁם
יְתָבָרָךְ עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה.